

VÝROČNÍ ZPRÁVA TECHNICKÉHO MUZEA V BRNĚ

ZA ROK 1998

I. Charakteristika muzea

Technické muzeum v Brně (dále jen TMB) je muzeem České republiky s funkcí sbírkotvornou, vědeckou, kulturní, osvětovou a metodickou. TMB je příspěvkovou organizací se samostatnou právní subjektivitou, je přímo řízeno Ministerstvem kultury České republiky. Sídlem TMB je město Brno. Oblast působnosti TMB je vymezena územím Moravy a Slezska, u některých vybraných oborů je působnost celostátní.

TMB na vědeckém základě vytváří, odborně spravuje, vědecky zpracovává, ošetřuje, bezpečně uchovává a zveřejňuje sbírky hmotných dokladů a další vědeckou dokumentaci. Předmětem sbírkotvorné činnosti jsou hmotné doklady vývoje důležitých oblastí vědy, techniky a výroby převážně na Moravě a ve Slezsku v minulém i současném období. Za vědeckou dokumentaci jsou považovány vizuální, akustické, grafické a jiné prostředky, sloužící k záznamu poznatků v oborech sbírkového zájmu TMB. TMB sbírky neustále systematicky vytváří, rozšiřuje a zkvalitňuje. Sbírkové předměty nebo soubory muzejně zpracovává, odborně spravuje, eviduje a ošetřuje, bezpečně ukládá a chrání, sbírky zpřístupňuje a využívá je pro účely vědecké, výchovné, kulturní a osvětové.

Plnění vědeckých cílů TMB dosahuje původním výzkumem v oblastech vědeckotechnického vývoje a muzejní dokumentací v oborech své sbírkotvorné činnosti. Vypracovává odborné posudky, vědecké rešerše a expertizy z oblastí své odborné působnosti, které využívá ve své činnosti a zveřejňuje je. Vydává osvědčení k vývozu předmětů kulturní hodnoty podle příslušného zákona a podává návrhy na prohlášení těchto předmětů za kulturní památku. Plnění osvětových cílů dosahuje zejména tvorbou muzejních expozic a výstav, které pořádá samostatně nebo ve spolupráci s jinými institucemi v České republice i v zahraničí, pořádáním konferencí, seminářů a přednášek, publikační činností v periodických i neperiodických tiskovinách, včetně reklamních.

Rozvíjí náborové aktivity a věnuje soustavnou pozornost práci s veřejností, zejména s dětmi a mládeží, organizuje a zajišťuje činnost dobrovolných spolupracovníků muzea, což provádí zejména prostřednictvím Kruhu přátel TMB. Podle zvláštních předpisů zapůjčuje sbírkové předměty k účelům studijním a výstavním.

II. Sbírkový fond a technické památky

Sbírkový fond muzea tvoří více než 50 000 přírůstkových čísel, představujících často celé soubory sbírkových předmětů a reprezentuje tyto obory:

- elektrotechnika a elektronika
- elektromotory, dynamy, alternátory, spouštěče
- energetická technika: parní stroje, lokomobily, parní turbíny a jejich součásti, modely parních strojů, vodní kola, vodní turbíny, součásti a příslušenství vodních strojů, modely vodních turbín, větrné motory
- geodetická a kartografická technika: teodolity, nivelační stroje, sklonoměry, planimetry, dalekohledy astronomické a teleskopické, části měřících strojů, pomůcky k vytyčování úhlů, měření délek, různé druhy map, speciální atlasy
- chemická laboratorní technika: základní zařízení laboratoří, přístroje pro fyzikálně chemické měření a přístrojovou analýzu, přístroje pro kontrolu jaderného záření, modely chemických výrob a provozů
- kancelářská a reprografická technika: psací stroje, kopírovací stroje, rozmnožovací stroje
- letectví a kosmonautika: motorové letouny, větroně, vrtulníky, vírníky, výzbroj a výstroj letadel, letecké motory, modely letadel, letecké plakety, odznaky, mapy, výkresy, pozůstalosti významných letců
- lovecké zbraně: brokovnice, kulovnice, kulobrokové zbraně, historické zbraně, pistole, malorážky, vzduchovky, chladné zbraně, vývoj nožů
- mechanické hudební nástroje: fonografy, pišťalové, klávesové, jazýčkové hudební automatofony
- městská hromadná doprava: tramvajová vozidla, koňské, parní a elektrické trakce, autobusy, trolejbusy

- měřicí technika: přístroje pro měření rozměrů času, ohybu, tlaku, tepla, vlhkosti, množství, hmotnosti, elektrických veličin, pro zobrazení a záznam dějů, analyzátory
- mlynářská technika: mlecí stroje, mlecí kameny, mlynské válcové stolice, šrotovníky, sekernické nástroje, vysévací mlynské stoje, modely větrných mlynů, pomocná zařízení
- obráběcí stroje, nástroje a měřidla: druhy ručních a mechanických obráběcích strojů a jejich součástí, sady ručních a strojních nástrojů, pomůcky a měřidla používaná ve strojírenství
- optika: fotografické a filmovací přístroje a zařízení, diapojektory, příslušenství fotografické a filmové techniky, mikroskopy světelné, elektronové
- regulační technika: měřicí, zesilovací a akční členy regulačních obvodů na elektrickém, hydraulickém a pneumatickém základě, kompletní regulátory
- sdělovací technika: radiopřijímače, vysílače, telegrafy, dálnopisy, magnetofony, gramofony, telefonní přístroje, televizory, speciální měřicí technika pro radiotechniku
- spalovací motory: stabilní spalovací motory, historické automobily Z a Wikov, traktory Zetor, Wikow, motocykly
- strojírenská metalurgie: doklady historického železářství, modely metalurgických zařízení, litinové odlitky dekorativního a užitkového charakteru
- technika domácnosti: svítidla, mlýnky, roboty, prací, žehlící a mandlovací stroje, šicí stroje, váhy, hodiny
- technika řemeslné výroby: nářadí, nástroje a příslušenství kovářského, zámečnického, obuvnického, řeznického, knihvazačského, dřevorubeckého, bednářského, kolářského, truhlářského, brašnářského, holičského a nožířského řemesla
- textilní stroje a zařízení: ruční a mechanické tkací stroje, přádlácké stroje, pletácké stroje, upravárenské stroje, zkušební přístroje a zařízení, vzorky textilních surovin a materiálu
- vodní hospodářství: čerpadla, zařízení vodáren, čistíren odpadních vod, modely vodních děl, zařízení pro zavlažování půdy
- výpočetní technika: jednoduché pomůcky pro výpočty, mechanické a elektromechanické kalkulační stroje, fakturační a účtovací stroje, kontrolní pokladny, děrošutkové stroje, samočinné počítače číslicové a analogové, konstrukční prvky a provozní dokumentace počítačích strojů a počítačů
- zdravotnická technika: rentgenové přístroje, elektrokardiografy, masážní přístroje, zařízení zubní ordinace a pomůcek pro výrobu zubních protéz
- militária: pevnostní systém jižní Morava, technika zbraňových systémů
- speciální dokumenty, fotografie, filmy, stereodiapozitivy, firemní prospekty, plakáty, mapy, plány výrobních zařízení a technické výkresy
- pozůstalosti významných techniků a vědců: Viktora Kaplana, Františka Piška, Vladimíra Lista, Ericha Roučky, Vitězslava Veselého, Antonína Smrčka, Josefa Sumce, Konráda Hrubana, Jaroslava Jičínského, Viléma Jičínského, Jiřího Wellnera, Leopolda Grimma, Stanislava Kratochvíla, Františka Houště, Vladimíra Bárty
- průmyslová archeologie

Vedle movitých památek ve formě sbírkových předmětů pečuje TMB ještě o následující technické objekty, které jsou zařazeny mezi nemovité kulturní památky (jejich podrobná charakteristika je uvedena na internetových stránkách TMB pod odkazem „Památky“):

- Vodní mlýn ve Slupi, Slup, 671 28 Jaroslavice, národní kulturní památka č. 8295
- Rybárna ve Slupi, Slup, 671 28 Jaroslavice, kulturní památka č. 6729
- Železniční příměstská trat' v Brně Líšni, kulturní památka č. 10612
- Kovárna v Těšanech, 664 54 Těšany, kulturní památka č. 1031
- Větrný mlýn v Kuželově, Kuželov, 696 73 Hrubá Vrbka, kulturní památka č. 2293
- Šlakhamr, Hamry, 591 01 Žďár nad Sázavou, kulturní památka č. 7028
- Stará hut' u Adamova, 679 04 Adamov, památková rezervace, kulturní památka č. 0646

III. Organizační struktura TMB

TMB se člení na tyto organizační jednotky, jež zajišťují:

a) Útvar ředitele

- chod sekretariátu ředitele a administrativa spojená s řízením muzea
- zvláštní úkoly a úkoly spojené s civilní obranou
- personální záležitosti a kontrolní činnost v organizaci
- zahraniční styky a vědeckovýzkumná činnost muzea, spojená zejména s granty
- činnost v nadacích
- bezpečnost a ochrana zdraví při práci a požární ochrana

b) Odbor vědy a techniky

- plnění vědeckovýzkumných a odborných úkolů v oblasti muzejní dokumentace, tezaurace a komunikace. Odbor se dále dělí na odborná oddělení:

Oddělení A – Dokumentace vědy a techniky

- ve smyslu statutu prostřednictvím sbírkotvorné činnosti dokumentuje vědeckotechnický a průmyslový rozvoj, zejména ve sledovaném regionu
- systematicky odborně zpracovává sbírkový fond
- prostřednictvím vědeckovýzkumné a odborné práce připravuje a zajišťuje potřebné činnosti spojené s naplňováním a realizací osvětové funkce muzea
- provoz knihovny, fotolaboratoře a ediční činnosti muzea

Oddělení B – Prezentační oddělení

- realizace, údržba a provoz expozic a výstav
- provoz technických památek, garantování jejich úrovně a stavu (v součinnosti s dalšími příslušnými pracovníky)
- styk s veřejností a propagace a popularizace muzea

Oddělení C – Správa a ochrana sbírkového fondu

- ústřední evidence sbírkového fondu včetně správy a ochrany depositářů
- renovace a konzervace sbírek
- rekonstrukční a renovační práce, spojené s prezentační činností, zejména u technických památek, expozic a výstav
- výzkumná a odborná činnost v oblasti konzervace a uložení sbírek

c) Odbor provozu a ekonomiky

- správní, právní, provozně ekonomické, investiční a stavební úkoly muzea, včetně autoprovozu. Vedoucí tohoto odboru je současně vedoucím informační soustavy muzea. Odbor tvoří odborná oddělení:

Oddělení D – Provozně ekonomické

- správa, evidence a ochrana majetku muzea mimo sbírkového fondu, právní a provozně ekonomické činnosti související s fungováním muzea a činnosti informační soustavy

Oddělení E – Stavebně provozní

- rekonstrukce a údržba technických památek,

- investiční výstavba
- běžná a stavební údržba objektů ve správě a užívání TMB
- autoprovoz
- majetková evidence nemovitostí včetně stavebního archivu

IV. Provozní problémy

Činnost TMB byla i v roce 1998 výrazně ovlivňována problémy, jež začaly restituci muzejní budovy na začátku 90. let. Při hodnocení činnosti TMB za rok 1998 považujeme za nutné tyto skutečnosti brát v úvahu a znovu je připomenout.

Na základě restitučních zákonů byla budova bývalého kláštera řádu sv. Voršily, v níž od roku 1956 sídlilo TMB, navrácena původnímu majiteli, řádu sv. Voršily, zastupovanému společností Christiana servis. Zákon sice garantoval desetiletou ochrannou lhůtu pro postupné vyřešení situace postižených institucí a po prvním jednání s firmou Christiana dokonce svítila naděje na existenci muzea v původním působišti i po roce 2001, ale časem vzrostlo nájemné za prostory pro TMB životně důležité až k hranicím komerčních cen. Tlak nového majitele na opuštění budovy vyústil až k vyhlášení několika havarijních výměrů, a tak TMB muselo v roce 1996 budovu úplně opustit. Bylo zrušeno deset stálých expozic (včetně unikátního památníku Viktora Kaplana a Panoramy), pracovny, laboratoře, experimentální kovolitecká dílna, knihovna, klub atd. Vzácné exponáty pak byly s velkými problémy uloženy do prozatímních prostor v Brně. Většina pracovníků byla přestěhována do dvorního traktu na Orlí ulici č. 16 v domě u Černé Johanky a v areálu VUT na Kraví hoře v Brně. Během několika let provizorií proběhla řada jednání, bylo zpracováno několik projektů na řešení nezavidělné situace. Konečným východiskem je umístění TMB do výrobní budovy M4 bývalého podniku Tesla v Brně-Králově Poli. 17. února proběhlo kolaudační řízení dvou nově zrekonstruovaných horních pater šestiposchoďové budovy. 9. března začalo vlastní stěhování z různých provizorních prostor a od 1. dubna zde byl oficiálně zahájen provoz alespoň administrativní a výukové části muzea. Expozice a výstavy, které budou umístěny ve zbývajících třech patrech budovy a v přístavbě, budou postupně zrealizovány v následujících letech.

Dalším a neméně důležitým problémem blízké budoucnosti, který je nutno vyřešit pro efektivním působení organizace, je personální obsazení především míst odborných pracovníků.

V. Muzejní činnost

a) Odborná činnost

Odborná práce se vedle sbírkotvorné činnosti soustředila zejména na přípravu podkladů pro tvorbu nové prezentační soustavy TMB a zejména jeho expozic do nových výstavních prostor. Platná koncepce nového muzea zpracovaná v roce 1997 spočívá – vedle klasických muzejních aktivit – na maximálním zpřístupnění muzejních prostor veřejnosti a na aktivní práci s návštěvníky různých věkových skupin a různého zaměření (žáci všech typů škol, badatelé i zájemci o užší spolupráci s muzeem prostřednictvím jednotlivých sekcí Kruhu přátel TMB). Pro zabezpečení těchto činností vzniklo i tzv. Výukové centrum situované do čtvrtého podlaží muzejní budovy. Jeho provoz může být zabezpečen i v době uzavření výstavních a administrativních prostor. Postupně byly ve spolupráci s architektem upřesňovány a připomínkovány jednotlivé detaily studie a 20.-21. dubna proběhlo zasedání rozšířeného vedení organizace ve Slupi, z něhož vzešlo definitivní zadání pro prováděcí projektovou dokumentaci závěrečné přestavby výrobní budovy M4 na muzeum.

Vedle těchto dominantních úkolů byly vypracovány náměty a libreta pro oslavy 130. výročí zahájení městské hromadné dopravy v Brně. Tyto oslavy byly zařazeny do projektu Brno-město uprostřed Evropy. (Za TMB se na nich podíleli ing. Tomáš Kocman a Miloš Tlaskal.) Dále jsme se spolupodíleli na tvorbě scénáře a výběru sbírkových předmětů pro připravované oslavy 100. výročí založení Vysokého učení technického v Brně (ing. Vlastimil Vykydal, ing. Ivo Štěpánek, PhDr. Jirí Merta).

Vlastní sbírkotvorná činnost se soustředila na získávání sbírkových předmětů doplňujících nebo zkvalitňujících tezaurus sbírek TMB s přihlédnutím k finančním možnostem. I přes špatné podmínky pro práci v naší organizaci (stěhování, výstavba nových prostor) se podařilo zabezpečit sbírkotvornou činnost přibližně ve stejném rozsahu jako v předchozích letech.

Přesnější údaje o nově nabytých předmětech spolu s náklady na jejich získání ukazuje následující tabulka:

obor	částka Kč	koupě	dar	bezpl. převod	nález	celkem čísel	přír.	celkem kusů
Řemesla – zámečnick	400	1				1		1
Řemesla – knihvazač	300	1				1		1
Řemesla – bednář	1.400	1				1		1
Řemesla – holič	300	2			1	3		3
Řemesla – krejčí					1	1		1
Obrábění	350	2				2		2
Silnoproudá elektrotechnika	1.450	3	1			4		4
Slaboproudá elektrotechnika	12.330	15	2			17		19
Spalovací motory	15.000	1				1		1
Městská hromadná doprava	5.200	3		1		4		4
Foto-kino optika	3.350	5	25	3		33		36
Kancelářská technika	700	1	2	2		5		5
Hrací automaty	570	2				2		4
Hodiny	5.000	1				1		1
Zdravotnická technika			44			44		64
Prací a žehlící stroje	2.000	1			2	3		3
Kuchyňské vybavení	10.540	28	1		3	32		32
Chemie – přístroje				17	3	20		22
Replika uniformy (p.č. 123/98)	12.500	1				1		1?
Celkem	71.390	68	75	23	10	176		205

Tab. 1

b) Plnění úkolů z programu věda a výzkum

V minulých letech naše organizace postupně podala samostatně několik žádostí o přidělení grantů na vypsaná témata, z nichž některé byly posouzeny kladně a zařazeny do programu vědy a výzkumu prostřednictvím Ministerstva kultury ČR. V roce 1998 byl jeden grantový projekt ukončen a dva rozpracovány – u těchto projektů byly postupně shromažďovány informace a vypracovávány dílčí úkoly tak, aby byly připraveny podklady pro zpracování závěrečné zprávy v posledním roce řešení, jak vyplývalo z navrhovaného řešení příslušného grantu.

Grantové projekty řešené v TMB:

1) Katalogizace větrných mlýnů na Moravě

Zpracování v letech 1997-1999, č. MK ČR KZ97P01OMG101.

U tohoto grantu byly dokončeny a v praxi ověřeny metody zpracování památek v terénu. Vzorově bylo provedeno zaměření a kompletace dvou větrných mlýnů pro katalog, který bude vydán rovněž v elektronické podobě.

2) Verifikace nového typu a konzervátorské technologie založené na aplikaci plazmatu v kapalinách

Zpracování v letech 1997-1999, č. MK ČR KZ97G 01OMG 100.

Během roku byla rozpracována konstrukce vysokofrekvenčního generátoru a jednotlivých komponentů plazmové tužky. Při řešení výzkumného projektu byl podán patent PV 1476-98 CZ.

3) Nejstarší železářství v Moravském krasu

Zpracování v letech 1996-1998, vedený na odboru památkové péče MK ČR pod kódem PK96PO3OPP003 č. evidence 01/1996.

Hlavními výstupy grantu byla příprava rukopisu knihy určené pro širší veřejnost „Dávné hutnictví železa v Moravském krasu“ a vypracování „Souboru doporučení směřujících k ochraně archeometalurgických a technických památek ve střední části Moravského krasu a přilehlém území“, který je určen pro orgány státní správy. S uvedenými výstupy se dále pracuje a jsou součástí záměru připojit tyto technické památky do systému Chráněné krajinné oblasti Moravský kras a plnohodnotně je začlenit do mezinárodního projektu European Iron Trail, kde figurují pod č. 7 na východní trase Trondheim – Burgenland.

4) Industriální architektura ČR

Zpracování v letech 1996-1998, č. MK ČR 96-02.

K řešení tohoto grantu se TMB připojilo na základě žádosti Státního ústavu památkové péče v Praze, TMB se podílí na zpracování částí textilního průmyslu. Pozornost je věnována historii výroby, technologii a industriální architektuře v Brně. Zpracovány jsou tyto objekty: továrny na vlněné zboží Moritz Beran, Moritz Edmund Schwarz a továrna na vlněné látky a vlněné zboží Paul Neumark.

Zamítnuté granty :

1) Průzkum a prezentace technických památek ve střední části moravského krasu

Grant zamítnut pro malý důraz na památkovou ochranu objektů. Toto tvrzení není podle našeho názoru opodstatněné, protože památková ochrana objektů byla jedním z výstupů grantu.

2) Verifikace nové konzervátorské metody založené na elektrochemických procesech v elektrolytu a jimi generovaného plasmatu

c) Knihovna

V TMB je jedna centrální a veřejnosti přístupná knihovna, jejíž provoz zabezpečuje jedna pracovní síla. V současné době není plně funkční (z důvodu stěhování, dezinfekce knihovního fondu a z důvodu nedostatku financí na speciální knihovnické vybavení včetně regálů). Urychlení zpracování knihovního fondu považujeme za prioritní (vzhledem k jeho maximálnímu využívání při přípravách podkladů pro architektonickou soutěž a následně při tvorbě scénáře expozice), což nás vedlo k rozhodnutí, s ohledem na naše možnosti, postupně vyrobit vybavení knihovny vlastními silami a ve vlastní režii. S pomocí studentů z Vyšší odborné a Střední odborné školy informačních a knihovnických služeb je fond postupně čištěn, dezinfikován a vazby a knižní bloky napadené hlodavci jsou opravovány. Za rok se podařilo takto zpracovat, zrevidovat a umístit cca 10 000 knih.

Výpůjčky z příruční knihovny a zpracovaného fondu se omezují zejména na vlastní a spolupracující pracovníky. Na základě popsaných problémů se zvýšil značně počet výpůjček z jiných knihoven. Bohužel, během roku nebyly zpracovány a zapřístupkovány negativy filmů a soubory darem získaných knih. Celkově značně klesly finanční prostředky na nákup knih a odborné literatury.

Součástí knihovního fondu knihovny TMB je celá knihovna Obchodní a živnostenské komory, kterou muzeum získalo od svého předchůdce – Archivu pro dějiny průmyslu. Knihy jsou uloženy prozatím v mimobrněnském depozitáři v Litenčicích. Jedná se o signaturu K 1 – 236, která obsahuje cca 1750 svazků, jež pocházejí z období let 1850-1930. Jsou zde výroční zprávy, statistické zprávy, protokoly ze zasedání a schůzí a oznámení Obchodních a živnostenských komor (Handels-Gewerbkammer - HGK, Handelskammer – HK), např. Brno, České Budějovice, Berlin, Düsseldorf, Frankfurt, Gera, Hamburk, Hannover, Gras, Budapest, Dubrovnik, Krakow, Birmingham, London, Bredford, Bombay, Bordeaux, Bologna, Constantinopol (Istanbul). Dále je zde Statistical Abstract of the Unites States – Washington 1892-1916 a Repost of the Librarian of Congressy – Washington 1904-1913.

Statistika knihovny TMB za rok 1998:

Výpůjční statistika:

Knihy prezenčně.....	128
Časopisy prezenčně.....	325
Prezenčně celkem.....	453
Knihy absenčně.....	187
Časopisy absenčně.....	890
MVS.....	163
Absenčně celkem.....	1 240
Čtenáři knihovny.....	137
Čtenáři studovny.....	320
Čtenáři celkem.....	457
Zvláštní druhy.....	71
Konzultace.....	91
Upomínky.....	94

Statistika přírůstků :

Knihy.....	120
Negativy.....	0
Pozitivy.....	0
Mapy.....	15
Firemní literatura.....	0
Rukopisy.....	4
Videokazety.....	26

Stav fondu :

Knihy.....	40 730
Negativy.....	13 724
Pozitivy.....	91
Mapy.....	566
Filmy.....	478
MGF-Video.....	107
Rukopisy.....	164
Firemní literatura.....	4 579

Stav provozuschopnosti knihovny :

Seřazena signatura A:

Počet signatur.....	7 685
Počet svazků.....	9 650

d) Evidence sbírek

Pro získání nových sbírek TMB připravilo zasedání nákupní komise (9.6.1998), která odsouhlasila přijmout do sbírkového fondu, během roku 1998, 176 přírůstkových čísel. (Podrobněji viz tabulka č. 1). Těm bylo přiřazeno 205 inventárních čísel (pod jedním přírůstkovým číslem může být zapsáno i několik kusů jednoho souboru

předmětů). Celkově má TMB k poslednímu dni roku 1998 ve své evidenci 28 922 přírůstkových čísel, čemuž odpovídá 43 705 inventárních čísel.

Do počítačové evidence bylo zaneseno 2286 zinventovaných přírůstkových čísel včetně opravy lokace a roku konzervace, pokud byla provedena. Vedle toho bylo zapsáno cca 600 karet do II. stupně evidence.

O zavedení elektronické evidence sbírek TMB usilovalo již od roku 1973, kdy se zvažovalo využití sálových počítačových systémů JSEP, později byly prováděny pokusy s využitím stolních počítačů Robotron 1715. Také řada dalších muzeí vytvářela evidenční programy pro vlastní potřebu, což vyústilo ke zpracování projektu s označením AIS-M v roce 1986. Žádný z tehdy provozovaných programů však nesplňoval základní požadavek – možnost práce v počítačové síti a možnost prolínání některých sledovaných oborů a dat, a tak jsme se rozhodli vyhovující program sami vytvořit. Od roku 1990 se pracovalo na využití počítačů PC a koncem tohoto roku bylo zakoupeno zařízení pro malou síť. V roce 1991 byla síť zprovozněna a vznikl systém pro evidenci v prostředí FoxPro. Do roku 1994 byla do tohoto programu převedena všechna přírůstková a inventární čísla – I. stupeň evidence – a současně pokračovala evidence tradičním způsobem. Kvůli stěhování však musela být síť zrušena a systém dosud nebyl znovu zprovozněn. V současné době lze provádět zápis respektive přepis karet v evidenci II. stupně pouze na jednom počítači.

V roce 1998 TMB zapůjčilo celkem 105 sbírkových předmětů a uzavřelo 26 hospodářských smluv. Z toho bylo 7 hospodářských smluv uzavřeno s Českou televizí (zapůjčeno 15 sbírkových předmětů, účtováno 13.500 Kč) a 19 hospodářských smluv s jinými muzei nebo ohledně prezentace vlastní organizace (zapůjčeno 90 sbírkových předmětů).

e) Péče o sbírky

Naše instituce spravuje a ošetřuje jak movité tak nemovité kulturní dědictví z oblasti techniky (u těchto dvou typů sbírek a památek je přístup k péči odlišný). Všechny naše technické objekty jsou zařazeny mezi kulturní památky, vodní mlýn ve Slupi je prohlášen za národní kulturní památku (viz tabulka). Běžnou údržbu provádíme vlastními silami prostřednictvím jednotlivých správců objektů, či několikadenními výjezdy odborných pracovníků. Práce jsou řízeny vždy příslušným odborným pracovníkem, do jehož oboru příslušná technická památka spadá a ten i odpovídá za odbornou úroveň prováděných zásahů. Práce na národní kulturní památce ve Slupi jsou prováděny po předchozím schválení Památkovým ústavem, jak vyplývá ze zákona o státní památkové péči. Speciální práce nebo práce většího rozsahu jsou prováděny dodavatelsky, na základě finančních možností instituce nebo po přidělení účelové dotace.

Na nemovitých kulturních památkách byly provedeny tyto zásahy:

objekt	rejstř. č.	dodavatelsky	vlastními silami
vodní mlýn ve Slupi	6735 8295	dvě vodní kola	drobná údržba objektu konzervace sbírk. fondu
rybárna ve Slupi	6229	pronájem objektu	
žel. trať předměst. V Líšni	10612		průběžné odstraňování křovin a náletů
šlakhamr v Hamrech n. Sáz.	7028	soudní restituční spor	
Stará hut' u Adamova	0646		impregnace a renovace dřevěných konstrukcí hutě, údržba obvodových zdí
Větrný mlýn v Kuželově	2293	generální oprava lopatek	konzervace sbírk. fondu a drobná údržba
kovárna v Těšanech	1031		drobná údržba

Tab. 2

Péči o movité kulturní památky – tedy sbírkový fond – můžeme rozdělit na přímou a nepřímou. Přímá péče, tzn. konkrétní konzervátorsko-restaurátorské zásahy, byla na sbírkových předmětech prováděna konzervátorskou dílnou TMB v Brně-Židenicích. Zásahy byly prováděny jak na základě namátkových kontrol, tak v rámci pravidelné překonzervace předmětů použitých na putovních výstavách. Na základě požadavků odborných pracovníků jsou postupně připravovány exponáty do budoucí expozice TMB (telefonní a radiové přístroje, zbraně, cymbál, holičská oficína, telegraf, elektromotor Janík, radiopřijímače, psací stroje, šrotovník, motocykl Walter, zámečnické nástroje, hudební strojky...). Pravidelné prohlídky sbírek s případnou překonzervací se vlivem neutěšené situace v depozitářích nedaří zatím realizovat. Součástí práce konzervátorských dílen a laboratoří je i pravidelná překonzervace sbírkových fondů umístěných na mimobrněnských technických památkách. Celkem se takto podařilo ošetřit 193 sírkových předmětů (vyčíslení konzervátorských zásahů je u muzea našeho typu značně diskutabilní, jelikož nelze srovnávat vynaloženou práci a náklady např. na konzervaci jednoho kusu sedlářského šidla a jedné lokomotivy).

Kromě interních prací byly prováděny i zakázky externího charakteru, jak vyplývá ze znění statutu TMB. Konzervátorské zásahy byly provedeny na těchto ploškách:

- litinový kříž s korpusem Krista (Městský úřad v Karvině)
- litinová plastika „Prokop Diviš“ (Jihomoravské muzeum ve Znojmě)
- zinková plastika „Chlapec s kachnou“ (Jihomoravské muzeum ve Znojmě)
- výroba matečných modelů pro Slovácké muzeum v Uherském Hradišti
- demontáž a přestěhování Landfrasova tiskařského lisu v Jindřichohradeckém muzeu
- zpracování části archeologických nálezů ze zaplaveného depozitáře muzea v Uherském Hradišti po ničivých záplavách z minulého roku

Do konzervátorských prací byla postupně zapojena i laboratoř s prozatímním provozem situovaná do nově zrekonstruované budovy. Tato laboratoř je součástí výukového centra. Po nastěhování v průběhu března byla zahájena renovace laboratorních stolů, které byly odkoupeny za zůstatkovou cenu od původního majitele a došlo k jejich postupnému připojování k rozvodům budovy. Podařilo se také sestavit a zabezpečit provoz spektrografu, takže mohou být prováděny potřebné rozborů materiálu. Zprovozněno bylo též mikropískovací zařízení, sloužící pro mechanické čištění kovových předmětů. Ke konci roku byla laboratoř vybavena další potřebnou technikou a zařízením, např. stojanovou vrtačkou, bruskou, kovadlinou a dalším speciálním nářadím, které bylo buď zakoupeno nebo vzniklo zkonstruováním, výrobou, či úpravou různých zařízení v konzervátorských dílnách TMB. Z důvodu nedostatku finančních prostředků však nebylo dosaženo plného potřebného vybavení. Přesto byl provoz laboratoře zahájen krátce po nastěhování.

Součástí konzervátorských dílen a laboratoře je i experimentální kovolitecká dílna. Ta se ve své práci soustředila na ověřování starých slevačských technologií a výrobu požadovaných součástí dle požadavků odborných pracovníků – od vyhodnocení stavu odlitku, sejmutí obtisku, výroby modelu a formy až po jeho odlití. Kovolitecká dílna pracuje v plném rozsahu, přestože v současné době sídlí ještě stále v provizorních podmínkách na Střední průmyslové škole slévárenské. Součástí zadání při zpracovávání projektové dokumentace byly také podklady pro výstavbu nové dílny v areálu na Purkyňově ulici a její začlenění a propojení s nově vznikající expozicí slévárenství.

Za nepřímou konzervaci lze považovat tzv. preventivní péči, která je spojena zejména s problematikou ukládání sbírkových předmětů a s dodržováním depozitárního režimu. V této oblasti se naše organizace, na základě již výše uvedených faktů, dostala do svízelné situace. Ze všech prostor, které máme k dispozici, ať už jsou naším majetkem nebo v pronájmu, lze za depozitář v pravém slova smyslu považovat pouze dva objekty, v ostatních případech se jedná o sklady. Ze zmíněných dvou depozitářů je jeden v Brně – Židenicích. Tento prostor splňuje kritéria kladená na depozitární režim, ale je totálně přeplněný, což v některých případech prakticky znemožňuje jakoukoliv manipulaci se sbírkovými předměty a jejich kontrolu v rámci stanovených lhůt a také to značně komplikuje prováděnou inventarizaci. Dalším vyhovujícím objektem je veřejně přístupný depozitář, v němž je umístěna sbírka vozidel MHD v Brně – Líšni. Další sklady sbírkových předmětů nesplňují kritéria depozitárního režimu. TMB je má v pronájmu od různých fyzických a právnických osob. Jsou to objekty v Litencích, Svitávce a stodoly v Těšanech a Kobylí. Z důvodu zabezpečení alespoň částečné sbírkotvorné činnosti byl v minulých letech v provizorních prostorách na Kraví hoře vytvořen prozatímní depozitář o rozloze 50 m², který byl plně využit uložením nových přírůstků. Pro vystěhování z těchto prostor do nového muzejního objektu se podařilo během roku pronajmout přímo v areálu jeden objekt v jehož části byl zřízen prozatímní depozitář s rozlohou 110 m², do kterého se postupně přestěhoval již zmíněný depozitář z Kraví hory a tak se sbírky dostaly pod bezprostřední dohled. Harmonogram inventarizace sbírkových předmětů v uvedených

objektech se nedaří vždy bezebytku naplňovat – z důvodu potřeby dalších dílčích stěhování a zpracování podkladů pro výstavbu nového muzea. Přesto se podařilo v roce 1998 inventarizovat 2288 inventárních čísel.

Vedle uvedené odborné práce byli pracovníci konzervátorských dílen velmi využíváni při zařizování nově renovovaných prostor, jelikož úsporná opatření vlády vedla k tomu, že TMB muselo prostředky určené na renovaci a vybavení využít na stavební činnost. Zaměstnanci TMB prováděli stěhovací práce, vyráběli a upravovali uložné prostory pro depozitář Panoramy, knihovny a ostatní sklady, zařizovali chemickou laboratoř a výukové centrum, opravovali nábytek po třetím a čtvrtém stěhování, opravovali okna a vyráběli výstavní fundus pro potřeby jednotlivých akcí.

Pracovníci laboratoře se také podíleli na přípravě celorepublikového semináře konzervátorů v Regionálním muzeu v Kopřivnici na podzim 1998.

V prostorách výukového centra TMB probíhala praktická výuka konzervace studentů Ústavu archeologie a muzeologie FF MU v Brně, na níž se podíleli odborní pracovníci TMB (ing. Alena Selucká, ing. Ivo Štěpánek a Antonie Richtrová).

f) Semináře, konference, přednášky

Účast na konferencích:

- Kaso-S spol. s.r.o. – Grantový systém a financování vědeckého a technologického výzkumu a vývoje v roce 1998.....(Praha, 4.3.- 5.3.) – Ing. Ivo Štěpánek
- Muzeum J.A. Komenského – Musaion film. (Uherský Brod, 11.3. – 13.3.) – Ing. Jiří Macek
- Regis – Autorské právo, vydávání tiskovin. (Olomouc, Muzeum umění, 16. 4.) – Ing. Ivo Štěpánek
- Sdružení obcí a měst jižní Moravy – Cestovní ruch na jižní Moravě do roku 2001. (Brno, 30.4.) – Ing. Ivo Štěpánek
- Společnost STOP – Památky a vnitřní klima. (Praha, Anežský klášter, 14.5.) – Ing. Alena Selucká, Ing. Ivo Štěpánek
- Masarykovo muzeum v Hodoníně + Ústav archeologie a muzeologie Filosofické fakulty Masarykovy University Brno – Muzejních sbírek hubitelé lití – plesnivina, moli..... (Hodonín, 17.6.-18.6.) – PhDr. Naděžda Urbánková, Ing. Miroslav Břínek, Ing. Alena Selucká
- Krkonošské muzeum Vrchlabí + Knihovna Národního muzea v Praze – Seminář knihovníků muzeí a galerií České republiky. (Vrchlabí, 17.6.- 18.6.) – Zuzana Kašková
- Open Society Fund Praha + VUT Brno fakulta architektury – Brána muzea otevřená. (Znojmo, 8.7.- 10.7.) – Ing. Ivo Štěpánek, PhDr. Jiří Merta
- Nizozemská a Česká asociace muzeí – Matra. (Chrudim, Okresní muzeum, 7.9.- 9.9.) – Ing. Ivo Štěpánek
- Muzeum Šumavy – Sklo bez hranic. (Sušice, 10.9.- 11.9.) – Ing. Ivo Štěpánek
- MUT – Současný stav Technického muzejnictví. (Budapešť, 8.9.- 10.9.) – PhDr. Jiří Merta
- Moravské zemské muzeum – Středověká archeologie. (Brno, 11.10- 13.10.) – PhDr. Jiří Merta
- Městské muzeum v Čáslavi – 100 let od Palackého sjezdu českých archeologů a spolků muzejních. (Čáslav, 21.10.- 23.10.) – Ing. Vlastimil Vykydal, Ing. Ivo Štěpánek
- České foto sdružení na podporu fotografie – Ochrana fotografických sbírek. (Praha, Národní technické muzeum, 12.11.) – Ing. Alena Selucká
- Společnost Stop – Povrchové úpravy stěn památkových objektů. (Praha, Národní muzeum, 26.11.) – Ing. Alena Selucká
- Nizozemská a Česká asociace muzeí – Matra. (Klatovy, Galerie Klenová, 1.12.- 3.12.) – Ing. Ivo Štěpánek
- Národní technické muzeum – Z dějin hornictví. (Praha, 6.12.) – PhDr. Jiří Merta
- Evropské a průmyslové muzeum pro porcelán a technickou keramiku Hohenberg-Zelb – Restaurirungs workshop – How we do it. (Hohenberg-Zelb, 7.12.-11.12.) – Ing. Jaromír Hladík

Účast s příspěvkem:

- Sdružení přesného lití + Žilinská Universita – Metsympo, Ovlivňování kvality odlitků z hliníkových slitin. (Žilina, 18.4.) – Ing. Martin Mrázek
- Sdružení přesného lití – Precast – Ovlivňování krystalizace hliníkových slitin elektromagnetickým polem. (Praha, 6.9.- 8.9.) – Ing. Martin Mrázek